

Nr 142.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda m. m.; given Stockholms slott den 5 mars 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge anför här efter följande.

I 1943 års statsverksproposition (Kapitalbudgeten, bilaga 5, punkten 7) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, till Nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda för budgetåret 1943/44 beräkna ett investeringsanslag av 340,000 kronor.

Jag tillåter mig nu ånyo anmäla denna anslagsfråga. Samtidigt torde jag få anmäla frågan om byggnadsarbeten vid vissa småskoleseminarier.

1. Nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda.

Sedan 1935 års riksdag beslutat, att samrealskolan i Haparanda skulle från och med den 1 juli 1935 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma, på vissa villkor successivt ombildas till högre allmänt samläroverk, omfattande fyraårig latinlinje och treårig reallinje, påbörjades ombildningen på grund av Kungl. Maj:ts sedermera fattade beslut från och med läsåret 1935/36 med upprättande av första ringen på båda gymnasielinjerna. Ombildningen var fullt genomförd från och med läsåret 1938/39.

Lärjungeantalet steg under omorganisationstiden hastigt. Vårterminen 1935 var antalet lärjungar i dåvarande realskolan 181, vårterminen 1939 i det fullbildade högre allmänna läroverket 338. Maximum nåddes höstterminen 1939 med 352 lärjungar. Under inflytande av krisförhållandena nedgick lärjungeantalet påföljande år till 299, delvis beroende på bostadsbristen i staden, som gjorde det svårt att finna lämpliga bostäder för inackorderade lärjungar. Höstterminen 1942 var antalet lärjungar 318, därav 164 gossar och 154 flickor. 231 lärjungar tillhörde realskolan och 87 gymnasiet. Av lärjungarna på gymnasiet tillhörde 3 gossar och 6 flickor latinlinjens första ring. Antalet klassavdelningar utgör innevarande läsår 17.

I detta sammanhang får jag erinra, att 1942 års riksdag förknippade frågan om utrustande av gymnasiet i Boden med latinlinje med frågan om en eventuell indragning av latinlinjen vid högre allmänna läroverket i Haparanda. Riksdagen anförde därvid (skrivelsen nr 265, sid. 14), att riksdagen uppmärksammat, att latinlinjerna vid gymnasierna i såväl Luleå som Haparanda hade relativt ringa elevantal, vilket enligt riksdagens mening talade emot, att ännu en latinlinje skulle erfordras inom ifrågavarande delar av övre Norrland. Då riksdagen likväl icke velat motsätta sig förslaget, att gymnasiet i Boden utrustades jämväl med latinlinje, skedde detta dock under den förutsättningen, att en undersökning vidtoges, huruvida icke latinlinjen vid Haparandaläroverket lämpligen skulle kunna successivt indragas samtidigt med upprättandet av latinlinjen vid gymnasiet i Boden och alltså avvecklingen av latinlinjen i Haparanda taga sin början redan från och med höstterminen 1942. Det borde ankomma på Kungl. Maj:t, anförde riksdagen vidare, att föranstalta om nämnda undersökning samt därefter meddela beslut i ämnet med beaktande av vad riksdagen sålunda anført.

Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt skolöverstyrelsen att vidtaga den av riksdagen begärda undersökningen, anförde skolöverstyrelsen i skrivelse den 14 juli 1942 bland annat följande.

De särskilda förhållanden, som motiverade upprättandet av latinlinjen vid högre allmänna läroverket i Haparanda, vilken endast under fyra läsår avslutats med studentexamen samt vissa krisbetingade, lärjungeantalet minskande omständigheter, synes överstyrelsen utgöra starka skäl för att ett avgörande om linjens bestånd ej träffas just nu. Antalet lärjungar i latinlinjens första ring beräknas höstterminen 1942 komma att utgöra 10. Detta antal

överstiger avsevärt det förmodade lärjungeantalet i första ringen av gymnasiet vid vissa andra läroverk. Överstyrelsen vill till jämförelse upptaga det treåriga latingymnasiet vid högre allmänna läroverket för gossar i Malmö. I första ringen av nämnda gymnasium utgjorde lärjungeantalet höstterminen 1940 16 och höstterminen 1941 5. Sannolikt kommer lärjungeantalet i nämnda ring vid början av höstterminen 1942 ej att överstiga 5. Vid vägande mot varandra av olägenheterna av indragning av den fyraåriga latinlinjen vid läroverket i Haparanda och av den treåriga latinlinjen vid högre allmänna läroverket i Malmö måste betydande vikt tilläggas det förhållandet, att vid läroverket i Malmö även finnes en fyraårig latinlinje under det att den fyraåriga latinlinjen vid läroverket i Haparanda är läroverkets enda latinlinje. Överstyrelsen hemställer, att för läsåret 1942/43 någon åtgärd icke företages i fråga om latinlinjen vid läroverket i Haparanda under det att intagningspaus föreskrives beträffande den treåriga linjen vid läroverket i Malmö.

Kungl. Maj:t meddelade den 7 augusti 1942 beslut i enlighet med skoloröverstyrelsens förslag.

Det nuvarande läroverkshuset i Haparanda är ett tvåvånings trähus, uppfört med anlitanande av ett statsbidrag å 50,000 kronor, som beviljats av 1910 års riksdag. Det är till storlek och utrymmen avpassat efter den förutvarande samrealskolans behov. För det på grund av samrealskolans utvidgning till högre allmänt läroverk uppkomna ökade lokalbehovet har staden provisoriskt sörjt jämlikt därom gjort åtagande.

Beträffande de nuvarande lokalförhållandena ha *stadsfullmäktige i Haparanda* i skrivelse den 19 november 1942 anfört bland annat följande.

I själva läroverksbyggnaden finnes endast plats för 6 av läroverkets 17 klassavdelningar. För de övriga ha lokaler måst anskaffas utanför densamma. En avdelning läser i ett rum i andra våningen av gymnastikhuset, två avdelningar läsa i polishuset, tre i stadshotellet (i ett f. d. resanderum, i stadsfullmäktiges sessionssal samt i en av hotellets f. d. matsalar), tre i ett hus på folkskoletomten, som tidigare varit bostadshus (ett av rummen hyser därjämte stadsbiblioteket), och slutligen två i bostadsrum i Haparanda systemaktiebolags fastighet. Dessa lokaler äro visserligen ganska närbelägna till läroverkshuset, men läroverket är dock splittrat på ej mindre än sex ställen i staden. Att detta icke kan vara till fördel för sammanhållning, ordning och disciplin är självklart. Lokalerna äro dessutom delvis icke hygieniskt tillfredsställande, rummen äro kalla och dragiga, otillräckliga i fråga om utrymme, ha olämpliga belysningsförhållanden, äro i avsaknad av bekvämlighetsinrättningar o. s. v. Några andra lokaler ha emellertid icke stått att uppdriva i en så liten stad. Hur länge läroverket får ha kvar de nämnda lokalerna är också ovisst — under de gångna åren har läroverket fått flytta flera gånger.

Endast en lärosal i naturvetenskapliga ämnen finnes jämte ett laboratorium. Sammanlagda antalet undervisningstimmar i biologi med hälsolära, fysik och kemi vid läroverket är för närvarande 75.5. Att laboratoriet måst tagas i bruk som lärosal i dessa ämnen är självklart men kan icke betraktas som tillfredsställande. Att schematekniskt ordna undervisningen i de nämnda ämnena så att den kan försiggå så mycket som möjligt i dessa rum är ett varje år återkommande problem, som vällar oändligt arbete.

Hörsalen, som endast rymmer 150 fullvuxna personer, är alldeles för liten för läroverkets elevantal. Gemensam morgonbön är otänkbar, varigenom också möjlighet saknas för rektor att på en gång komma i kontakt med hela läroverket. För skrivningar måste för undvikande av utsträckning av skrivningsperioderna över alltför många dagar jämte bönsalen också stadshotellets festsal användas, vilket medför åtskilliga svårigheter för läroverket och staden.

Träslöjdsal finnes icke, utan slöjdundervisningen måste bedrivas tillsammans med folkskolan, varigenom stora olägenheter uppstå vid förvaring av virke, materiel och färdiga slöjddalster m. m.

Gymnastiksalen användes gemensamt av såväl läroverk som seminarium och folkskola i staden och anstränges härvid till bristningsgränsen, vissa dagar ända till tio timmar, men räcker ändock icke till. Salen är vidare i högsta grad omodern och t. o. m. hälsofarlig. Under sistförflutna sommar har golvet i salen omlagts, varför det är att hoppas, att det icke i fortsättningen skall inträffa, att elever under pågående lektion förfrysa fötterna, vilket inträffade vintern 1941. Gymnastikundervisningen har vid ett flertal tillfällen under de senaste stränga vintrarna måst inställas på grund av omöjligheten att tillräckligt uppvärma lokalerna.

Bekvämlighetsinrättningarna för eleverna äro belägna utomhus, en anordning, som icke kan anses lämplig i en landsdel med så kalla vintrar som övre Norrland.

Förvaringsrummen för bränsle äro icke på långt när tillräckliga.

Under läroverksbyggnaden finnes skyddsrum anordnat för 68 personer; rätteligen borde dylikt finnas för minst 175 personer.

Till nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda, den 2 februari 1937 dagteknade ritningar anvisade 1938 års riksdag ett reservationsanslag av 360,000 kronor, att utgå under förutsättning att Haparanda stad dels utan ersättning eller förbehåll och med full äganderätt till statsverket överläte tomt för ändamålet, som av Kungl. Maj:t godkändes, samt till tomtgränsen läte framdraga erforderliga vatten-, avlopps- och elektriska ledningar, dels förbunde sig att sörja för lokalernas underhåll, så länge de nyttjades för läroverkets behov, dels förbunde sig att med det statsbidrag, som kunde bliva bestämt, sörja för lokalernas inredning och utrustning med möbler, dels ock till staten med full äganderätt överläte de av staden disponerade läroverksbyggnaderna i kvarteret Minerva jämte staden tillhöriga, för läroverkets behov nyttjade tomtområden i samma kvarter. Anslaget avsåg att bereda medel till byggnadsföretagets igångsättande. Av den redogörelse för denna byggnadsfråga, som lämnats i 1938 års statsverksproposition (Kapitalbudgeten, bilaga 7, sid. 26 ff.), framgår, att kostnaderna för själva byggnaderna beräknats till 1,200,000 kronor.

Genom beslut den 30 juni 1938 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att ombesörja ifrågavarande byggnadsföretag samt föreskrev, att omförmälda reservationsanslag skulle av byggnadsstyrelsen disponeras för därmed avsett ändamål, allt under förutsättning att stadsfullmäktige åtog sig ovannämnda av riksdagen angivna villkor. Tillika anbefalldes länsstyrelsen i Luleå att från stadsfullmäktige införskaffa och till Kungl. Maj:t överlämna förklaring, huru-

vida stadsfullmäktige åtog sig sagda villkor, varvid i stadsfullmäktiges åtagande skulle angivas den tomt, som vore avsedd att för ändamålet överlåtas.

Sedan länsstyrelsen överlämnat utdrag av protokoll, hållet å sammanträde med stadsfullmäktige den 15 september 1938 och utvisande, att stadsfullmäktige åtagit sig de av riksdagen angivna villkoren för utgåendet av nämnda anslag samt att stadsfullmäktige därvid beslutit att utan ersättning eller förbehåll och med full äganderätt till statsverket överlåta hela kvarteret Lärkan såsom tomt för läroverkets nybyggnad, godkände Kungl. Maj:t genom beslut den 25 november 1938 den sålunda upplåtna tomten för ändamålet. Kungl. Maj:t och Kronan har sedermera erhållit lagfart å nämnda tomt.

Till ifrågavarande ändamål anvisade vidare 1939 års lagtima riksdag för budgetåret 1939/40 ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Sedermera föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1939, att arbetet med uppförande av ifrågavarande läroverksbyggnad icke finge påbörjas, förrän Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd, samt att, intill dess sådant tillstånd lämnats, de för ifrågavarande ändamål anvisade medlen finge användas allenast för uppgörande av byggnadsritningar, entreprenadhandlingar och dylikt.

1940 års *civila byggnadsutredning*, som i besparingssyfte granskat programmet för ifrågavarande byggnadsföretag, har i utlåtande den 30 september 1942 med överlämnande av samma dag dagtecknade principskisser till nybyggnad för läroverket anført följande.

Det föreliggande ritningsförslaget är upprättat av länsarkitektkontoret i Norrbottens län och dagtecknat den 2 februari 1937. Byggnadskostnaderna beräknades samma år till 1,200,000 kronor, vilket belopp numera torde böra höjas till 1,650,000 kronor. Byggnadsvolymen är cirka 20,600 kubikmeter, av vilka 2,650 kubikmeter hänföra sig till en friliggande gymnastikbyggnad, avsedd att uppföras i trä.

En granskning av förslaget har givit utredningen den uppfattningen, att planlösningen i stort sett är ekonomisk, ehuru byggnadsprogrammet med hänsyn till nuvarande tidsläge torde böra något reduceras. Genom viss begränsning av lokalernas storlek kunna kostnaderna begränsas.

I *klassrumsbyggnaden* har lärosalarnas djup minskats från 6.5 till 6.25 meter och korridorbredden från 2.6 till 2.5 meter. Hörsalar och laboratorier för undervisningen i fysik och kemi ha minskats till 6.25×8 meter. Vågrum och stinkrum ha slopats. Vid ett läroverk av den storlek, varom här är fråga, synes särskild geografihörsal icke erforderlig, utan bör fysikhörsalen utan olägenhet kunna utnyttjas jämväl för undervisningen i geografi. För musikundervisningen synes aulan kunna anlitas och särskild musiksålunda utgå. Metallslöjdsalen har begränsats från 6.5×9.8 till 6×9.2 meter. Även träslöjdsalen har något begränsats och rum för slöjdlärare slopats. Frukostrummet har minskats med 10 kvadratmeter och överflyttats till hörsalsbyggnaden. En del av förhallen jämte underliggande materielrum har utgått och altanen slopats. Reservtrappans bredd har begränsats till 1.2 meter och utbyggnaden för densamma förskjutits till norra sidan av byggnaden i syfte att underlätta framtida tillbyggnad. Vaktmästarbostaden har utbrutits ur byggnaden och tän-

kes utförd som en tvårumslägenhet på 60 kvadratmeter, inrymd i en friliggande byggnad. Rumshöjden för undervisningslokalerna har sänkts till 3 meter.

I hörsalsbyggnaden har teckningssalen minskats till 11.5 meter, biologihörsalen till 8 meter och biologiskt laboratorium till 7.5 meters längd. Bibliotek och bokmagasin ha sammanslagits och i samband därmed minskats med 10 kvadratmeter. Rektorsexpeditionen har minskats från 26 till 16 och rum för sekreterare från 12 till 10 kvadratmeter. Vätrummet har slopats. Kollegierummet har minskats från 80 till 72 kvadratmeter. Det särskilda lärarrummet torde kunna utgå, då kollegierummet lär kunna göra tjänst även såsom lärarrum. I aulan har podiets bredd minskats, läktarens form förenklats och platsantalet minskats från 568 till 562. Rumshöjden i aulan har sänkts till 5.5 meter, i läraravdelningen till 2.8 meter och i specialrummen till 3 meter.

I *gymnastikbyggnaden* föreslås gymnastiksalens bredd minskad till 11.5 meter.

Vad den byggnadstekniska standarden beträffar bör takkonstruktionen utföras för tegelbeläggning, fönstren förenklas och standardiseras samt trappfönstren begränsas.

Genom de av utredningen föreslagna åtgärderna begränsas byggnadsvolymen av skolbyggnaden från 17,950 till 13,900 kubikmeter, varav 1,400 kubikmeter genom sänkning av rumshöjder, och av gymnastikbyggnaden från 2,650 till 2,530 kubikmeter. Den totala volymminskningen utgör således 4,170 kubikmeter. Kostnaden för skolbyggnaden uppskattas till omkring 1,112,000 kronor, vartill komma 151,000 kronor för gymnastikbyggnaden och 22,000 kronor för vaktmästarbostad, eller sammanlagt 1,285,000 kronor, motsvarande en besparing av 365,000 kronor från det föreliggande förslaget 1,650,000 kronor.

Skolöverstyrelsen, som hört läroverkets *rektor*, *lärarkollegium* och *lokalityrelse*, har i utlåtande den 7 december 1942 förklarat sig icke kunna tillstyrka civila byggnadsutredningens förslag och därvid anfört bland annat följande.

Bland de inskränkningar i byggnadsprogrammet, som civila byggnadsutredningen ifrågasatt, tilldraga sig vissa punkter särskild uppmärksamhet: indragningen av geografiska hörsalen, minskningen av laboratoriernas utrymme och indragningen av musiksalen.

Byggnadsutredningen tänker sig, att geografiundervisningen skulle förläggas till fysiksalen, såsom allmänt sker vid realskolor med en eller två serier klassavdelningar. Vid ett högre allmänt läroverk är emellertid antalet undervisningstimmar i dessa ämnen väsentligt större. Antalet varierar något alltefter lärjungarnas val av ämneskombinationer på gymnasiet och deras fördelning mellan latin- och reallinje och mellan realskolans avslutningsklass och första ringen, men man kan beräkna, att i ett läroverk av den storlek högre allmänna läroverket i Haparanda nått, antalet lektioner i veckan i geografi icke kommer att understiga 27 och icke överstiga 33 och att antalet lektioner i fysik icke kommer att understiga 19 i veckan och icke överstiga 30. Totalbeläggningen av den kombinerade geografi- och fysiksalen bleve i sådant fall 46 à 63 veckotimmar, vilket icke kan inpassas i ett normalt lagt skolschema.

Byggnadsutredningen föreslår en minskning av de fysiska och kemiska laboratoriernas golvytor med vardera cirka 14 m². Dessa rum finge där-

igenom endast storleken av ett icke alltför stort klassrum (längd 8 m). Om ett så beskaffat laboratorium något så när kan användas för de yngsta lärjungarnas behov, är det däremot vid vanligt rörligt arbetssätt uppenbart otillräckligt för laborationerna med de nästan fullväxta gymnasisterna. Vid laborationer med ett fullt laborationslag av 16 gymnasister är enligt vad erfarenheten visar även ett rum med golvytan 10×6.5 m i trängsta laget.

Utredningens förslag att indraga musiksalen kunde diskuteras, därest det vore fråga om en ej alltför stor realskola, där bönsalen är tämligen litet be-
lagd med skrivningar. Däremot är det mycket svårt att vid ett högre all-
mänt läroverk begagna samma sal som samlings- och skrivsal och musikal.
Antalet heldagsskrivningar kan vid ett högre läroverk av nu ifrågavarande
storlek uppskattas till 57, antalet halvdagsskrivningar till 79, varvid i båda
fallen beräknats upp till 70 deltagare varje gång. Därtill kommer ett varie-
rande antal, högst 32 heldagsskrivningar för examina och kompletteringar.
Under alla dessa skrivningar vore den kombinerade samlings-, skriv- och
musiksalen med de där befintliga musikinstrumenten otillgänglig för mu-
sikundervisningen. I valet mellan att slopa musiksalen och t. ex. salen för
metallslöjd nödgas man enligt överstyrelsens mening välja det senare, hur
önskvärt det än kan te sig att bereda de praktiska ämnena en icke alltför
snävt tilltagen plats på skolans arbetsordning.

I övrigt må framhållas, att förslaget icke upptager några materielrum
och städskrubbar och att rektorexpeditionen mått väl starkt pressats.

Även om civila byggnadsutredningens förslag i vissa delar kan vara
acceptabelt, visa dock de anförda exemplen, att beskäringen på vissa punk-
ter gått betänkligt långt.

Överstyrelsen känner sig synnerligen tveksam även i fråga om den ifråga-
satta sänkningen av rumshöjderna. Ämbetsverket har sig visserligen bekant,
att Kungl. Maj:t vid vissa byggnadsföretag inom folkskoleväsendet i prin-
cip följt civila byggnadsutredningens förslag i detta avseende, men det sy-
nes icke vara självklart, att de hygieniska överväganden, som föregått dessa
beslut, omedelbart kunna överföras på de högre allmänna läroverkens för-
hållanden. Vid dessa läroanstalter äro lärjungarna äldre och deras kropps-
massa större. Vidare är en avsevärd del av undervisningen förlagd till in-
stitutioner med amfiteatralisk bänkanordning; belysningsförhållandena bleve
icke alltid tillfredsställande för de lärjungar, som äro placerade högst upp
under taket och därvid nödgas utföra ritningar eller anteckningar. Utan
närmare kännedom om de utredningar, varpå civila byggnadsutredningen
grundat sitt förslag, anser sig överstyrelsen icke kunna tillstyrka den före-
slagna sänkningen av rumshöjderna.

Därest av principiella skäl en sådan reduktion av utrymmena befinnes
nödvändig även vid de högre allmänna läroverken, för att ett bygge under
nu rådande förhållanden överhuvudtaget skall kunna komma till stånd,
nödgas dock överstyrelsen acceptera utredningens förslag i denna del. Över-
styrelsen vill givetvis icke därmed principiellt hava tagit ståndpunkt i den
länge omdebatterade frågan om den lägsta tillåtliga rumshöjden i de högre
allmänna läroverkens klassrum och lärosalar utan betraktar sänkningen
som en krisåtgärd, vars berättigande ånyo bör övervägas, då i en framtid
de ekonomiska förhållandena åter göra det möjligt att lägga större vikt vid
hygieniska synpunkter.

Skolöverstyrelsen har vidare — i likhet med läroverkets rektor, lärar-kollegium och lokalstyrelse — framhållit, att förhållandena vid läroverket gjorde en lösning av dess byggnadsfråga så trängande nödvändig, att även en i och för sig ogynnsam lösning måste föredragas framför ett ytterligare uppskov, samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som befinnas erforderliga för ett påbörjande under budgetåret 1943/44 av den för läroverket avsedda nybyggnaden.

Byggnadsstyrelsen har, med överlämnande av inom byggnadsstyrelsen uppgjorda, den 8 december 1942 dagtecknade ritningar till nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda, i utlåtande den 29 januari 1943 förordat, att detta förslag lägges till grund för byggnadsföretaget. Ämbetsverket har därvid anfört bland annat följande.

Med anledning av det byggnadsstyrelsen jämlikt nådigt beslut den 30 juni 1938 lämnade uppdraget anmodade byggnadsstyrelsen den 2 augusti 1938 länsarkitekten i Norrbottens län att i anslutning till de den 2 februari 1937 dagtecknade skissritningarna uppgöra huvudritningar till byggnadsföretaget ifråga, varefter denne till byggnadsstyrelsen inkommit med dylika ritningar, dagtecknade i juni och juli 1939. På grund av en del av skolöverstyrelsen mot dessa ritningar framställda erinringar verkställde länsarkitekten därefter viss bearbetning av desamma, dagtecknad den 6 oktober 1939. Sedermera har länsarkitekten uppgjort ett från de ursprungliga ritningarna helt avvikande förslag med förändrad förläggning av byggnaden å tomten, vilket förslag byggnadsstyrelsen icke funnit innebära några fördelar framför det tidigare förslaget. Slutligen har byggnadsstyrelsen i samråd med skolöverstyrelsen låtit bearbeta länsarkitektens förslag av den 6 oktober 1939, vilket skolöverstyrelsen i princip godtagit enligt skrivelse den 7 december 1942. Dessa sistnämnda huvudritningar äro dagtecknade den 8 december 1942.

Emellertid har byggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande med anledning av ett av 1940 års civila byggnadsutredning i ärendet den 30 september 1942 avgivet yttrande.

Med detta yttrande, som enligt uppgift hänför sig till det år 1937 upprättade ursprungliga skissförslaget men i verkligheten synes utgå från det av länsarkitekten år 1941 upprättade, av byggnadsstyrelsen icke godtagna förslaget, har byggnadsutredningen i besparingssyfte framlagt ett omarbetat förslag, innefattande vissa reduceringar av det ursprungliga byggnadsprogrammet.

Vad beträffar de av byggnadsutredningen sålunda föreslagna reduceringarna har skolöverstyrelsen i utlåtande den 7 december 1942 uttalat sig mot indragningen av den geografiska hörsalen och musiksalen samt minskningen av de fysiska och kemiska laboratoriernas golvytor med vardera omkring 14 kvadratmeter ävensom mot minskningen av lärosalarnas mått, och har skolöverstyrelsen för sin del avstyrkt civila byggnadsutredningens förslag.

Byggnadsstyrelsen, som vid behandlingen av denna skolbyggnadsfråga allt ifrån början ägnat ingående uppmärksamhet åt frågan rörande de olika lokalernas effektiva utnyttjande, biträder skolöverstyrelsens uttalande rörande de av byggnadsutredningen föreslagna reduceringarna av lokalprogrammet.

Skolanläggningens planläggning enligt civila byggnadsutredningens förslag ansluter sig i huvudsak till 1939 års förslag och till byggnadsstyrelsens bearbetning.

Enligt civila byggnadsutredningens förslag skulle själva skolbyggnaden upptaga en volym av 13,900 kubikmeter och gymnastikbyggnaden 2,530 kubikmeter, vartill kommer en fristående vaktmästarbostad om 400 kubikmeter, och skulle alltså den sammanlagda byggnadsvolymen enligt detta förslag utgöra omkring 16,800 kubikmeter. Enligt byggnadsstyrelsens förslag skulle skolbyggnaden, som jämväl inrymmer vaktmästarbostad, upptaga en volym av 16,500 kubikmeter och gymnastikbyggnaden 2,650 kubikmeter eller sammanlagt 19,150 kubikmeter. Skillnaden mellan de båda förslagen utgör således i volym 2,350 kubikmeter. Därest emellertid den i byggnadsstyrelsens förslag avsedda våningshöjden i klassrummen av 3.5 meter minskas till den av byggnadsutredningen förordade våningshöjden av 3 meter, vilken av Kungl. Maj:t vid byggnadsföretag inom folkskoleväsendet numera fastställts, skulle skolbyggnadens volym enligt byggnadsstyrelsens förslag uppgå till 15,300 kubikmeter eller endast 1,400 kubikmeter mer än enligt byggnadsutredningens förslag.

Vad beträffar kostnaderna för de båda förslagen framhåller byggnadsstyrelsen, att civila byggnadsutredningens förslag uppgivits draga en kostnad av 1,285,000 kronor. Vid en granskning av de sålunda beräknade kostnaderna har byggnadsstyrelsen emellertid funnit, att kostnaderna för gymnastikbyggnaden böra höjas med 20,000 kronor samt att till kostnadssumman bör läggas 30,000 kronor för utvändiga arbeten, och skulle sålunda byggnadsutredningens förslag draga en sammanlagd kostnad av 1,335,000 kronor. Byggnadsstyrelsens förslag har av styrelsen kostnadsberäknats till 1,410,000 kronor, men därest våningshöjden i klassrumsvåningarna minskas från 3.5 till 3 meter skulle denna kostnad nedbringas med omkring 15,000 kronor till 1,395,000 kronor. Byggnadsutredningens förslag skulle sålunda i verkligheten komma att medföra en besparing i förhållande till byggnadsstyrelsens förslag av endast 60,000 kronor, vilken besparing alltså motsvarar de av civila byggnadsutredningen föreslagna besparingarna i lokalprogrammet, som icke kunnat godtagas av skolöverstyrelsen. Byggnadsstyrelsen finner sig därför böra förorda, att det av byggnadsstyrelsen uppgjorda förslaget lägges till grund för byggnadsföretaget.

Av vad såväl skolöverstyrelsen som stadsfullmäktige i Haparanda i ärendet anfört framgår, att det är av förhållandena påkallat, att ifrågakommande byggnadsföretag med det snaraste kommer till utförande.

Vad beträffar tidigare för här avsedda ändamål anvisade anslag tillåter sig byggnadsstyrelsen erinra, att Kungl. Majt genom beslut den 19 juni 1942 föreskrevit, att nämnda anslag finge disponeras under budgetåret 1942/43 under samma förutsättningar för dispositionen som gällt för budgetåret 1941/42. Efter utgången av förstnämnda budgetår torde emellertid jämlikt riksdagens i kungörelsen den 14 juni 1928 med vissa bestämmelser angående äldre reservationsanslag omförmälda beslut nu ifrågakomna anslag icke längre få disponeras, och blir det alltså, såsom Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen för innevarande budgetår torde hava förutsatt, erforderligt, att nytt anslag för ändamålet anvisas för budgetåret 1943/44.

Vad beträffar storleken av det för sistnämnda budgetår erforderliga beloppet torde enligt byggnadsstyrelsens mening det i statsverkspropositionen upptagna anslaget å 340,000 kronor förslå. Sedan erforderliga entreprenad-

handlingar färdigställda under innevarande höst, torde nämligen med hänsyn till de klimatiska förhållandena grundläggningsarbetena kunna igångsättas först under våren 1944.

Departement-
schefen.

Det nuvarande läroverkshuset i Haparanda är avpassat för den förutvarande samrealskolans behov. För det på grund av samrealskolans utvidgning till högre allmänt samläroverk uppkomna ökade lokalbehovet har Haparanda stad provisoriskt sört jämlikt åtagande. I läroverksbyggnaden finnes endast plats för sex av läroverkets 17 avdelningar. Övriga klassavdelningar äro förlagda dels till läroverkets gymnastikbyggnad, dels ock till fyra andra byggnader i staden. Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att såväl en del av de provisoriska undervisningslokalerna som gymnastiklokaler äro hygieniskt otillfredsställande samt att lokalerna äro otillräckliga.

På förslag av Kungl. Maj:t anvisade 1938 och 1939 års lagtima riksdagar medel till uppförande av nybyggnad för läroverket. Med hänsyn till de inträffade krisförhållandena har byggnadsföretaget emellertid ännu icke kommit till utförande.

Kostnaderna för det av 1938 års riksdag godkända byggnadsprogrammet för läroverket voro, oavsett kostnaderna för konstnärlig utsmyckning, då beräknade till 1,200,000 kronor.

I besparingssyfte har det tidigare godkända byggnadsprogrammet granskats av 1940 års civila byggnadsutredning, som den 30 september 1942 framlagt förslag i ämnet. Byggnadsutredningens förslag, som åskådliggjorts på tre samma dag dagtecknade skissritningar, innebär såväl en reducering av byggnadsprogrammet som en begränsning av lokalernas storlek. Sålunda har bland annat geografiska hörsalen och musiksalen slopats, de fysiska och kemiska laboratoriernas golvyta minskats samt rumshöjden för undervisningslokalerna sänkts till 3 meter. Kostnaderna för förslaget har av utredningen beräknats till 1,285,000 kronor. Vid granskning av dessa kostnader har byggnadsstyrelsen emellertid funnit, att de böra höjas till 1,335,000 kronor.

Varken skolöverstyrelsen eller byggnadsstyrelsen ha ansett sig kunna förorda det av byggnadsutredningen föreslagna byggnadsprogrammet, mot vilket de båda myndigheterna riktat invändningar; byggnadsstyrelsen har för sin del förordat, att nybyggnad för läroverket uppföres enligt inom styrelsen upprättade, den 8 december 1942 dagtecknade ritningar. Detta byggnadsförslag har av styrelsen kostnadsberäknats till 1,410,000 kronor eller, om våningshöjden i klassrumsavdelningarna minskas från 3.5 meter till 3 meter, till 1,395,000 kronor. Då civila byggnadsutredningens förslag, såsom förut nämnts, av byggnadsstyrelsen kostnadsberäknats till 1,335,000 kronor, skulle utredningens förslag i förhållande till byggnadsstyrelsens senast avgivna förslag vid minskning av våningshöjden i klassrumsavdelningarna till 3 meter innebära en besparing av (1,395,000 — 1,335,000 =) 60,000 kronor. Denna

besparing, framhåller byggnadsstyrelsen, motsvarar sådana av byggnadsutredningen föreslagna beskrifningar i lokalprogrammet, vilka icke kunnat godtagas av skolöverstyrelsen.

Såväl byggnadsutredningens som byggnadsstyrelsens senast avgivna förslag upptager 17 klassrum, motsvarande nuvarande antalet klassavdelningar. Emellertid har 1942 års riksdag, såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, ifrågasatt, huruvida icke den fyraåriga latinlinjen vid läroverket, som hade relativt ringa elevantal, lämpligen kunde successivt indragas samtidigt med upprättandet av en latinlinje i Boden eller med början från och med höstterminen 1942. Någon sådan avveckling har såsom av det föregående framgår icke kommit till stånd. Antalet lärjungar i första ringen av latingymnasiet vid Haparandaläroverket utgjorde vid höstterminens början under läsåren 1935/43 respektive 27, 16, 12, 7, 7, 6, 5 och 9. Efter en oavbruten minskning av antalet lärjungar i nämnda gymnasiering från gymnasiets tillkomst till och med läsåret 1941/42 uppvisar innevarande läsår en ökad anslutning till linjen. Hur utvecklingen kommer att gestalta sig i fortsättningen är givetvis vanskligt att nu bedöma. Jag erinrar emellertid om att nedgången i elevnumerären vid läroverket, vilken jämväl drabbat reallinjen, anses åtminstone delvis vara krisbetingad och i första hand beroende på bostadsbristen i staden.

Vid i övrigt oförändrade förhållanden skulle en avveckling av latinlinjen givetvis komma att påverka läroverkets lokalbehov. Jag anser mig emellertid sakna tillräckliga skäl att med hänsyn till en eventuell avveckling av ifrågasatt linje ifrågasätta en beskrifning av nu föreliggande byggnadsförslag.

I byggnadsstyrelsens förslag tillgodoses inom ramen av en ekonomisk planlösning vissa av skolöverstyrelsen såsom ofrånkomliga betecknade önskemål, vilka jag för egen del kan biträda. Merkostnaden härför uppgår till cirka fem procent av kostnaderna för det av civila byggnadsutredningen framlagda alternativet. Vid sådant förhållande anser jag mig kunna, utan att frångå de besparingsprinciper, som legat till grund för bedömningen av andra liknande byggnadsärenden, tillstyrka, att nybyggnaden uppföres i huvudsaklig överensstämmelse med ifrågavarande, av byggnadsstyrelsen upprättade och den 8 december 1942 dagtecknade ritningar. Det kan visserligen ifrågasättas, huruvida särskild lärosal för geografi erfordras, men då förslaget icke upptager något reservklassrum, vill jag likväl icke förorda, att detta utrymme slopas. Innan ritningarna fastställas av Kungl. Maj:t, torde de byggnadstekniska möjligheterna att begränsa laboratorietrymmena bära närmare undersökas. Takhöjden bör bestämmas till 3 meter med undantag för de naturvetenskapliga institutionerna, där en något högre takhöjd synes motiverad. Med de av mig förordade modifikationerna torde byggnadsföretagets totala kostnad bära beräknas till 1,390,000 kronor.

Till ifrågavarande ändamål anvisades för budgetåren 1938/40 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond såsom reservationsanslag till-

hopa 660,000 kronor. Enligt budgetredovisningen utgjorde reservationen till innevarande budgetår 630,000 kronor. Den befintliga reservationen torde vara tillräcklig för de byggnadsarbeten, som må kunna komma till stånd under nästa budgetår. Det i årets statsverksproposition för ifrågavarande ändamål beräknade investeringsanslaget av 340,000 kronor torde sålunda icke behöva äskas av riksdagen. Med hänsyn till de ökade kostnaderna för byggnadsföretaget och de av mig förordade ändringarna i det tidigare av riksdagen godkända byggnadsprogrammet torde frågan om företagets utförande emellertid ånyo böra underställas riksdagen. Härtill kommer att de av riksdagen anslagna medlen, i den mån de icke erfordras för uppgörande av ritningar, entreprenadhandlingar och dylikt, må enligt beslut av 1939 års urtima riksdag disponeras endast under de förutsättningar, som uppställts för användning av anslag å allmän beredskapsstat, samt att medlen icke stå till Kungl. Maj:ts förfogande efter utgången av innevarande budgetår. Av riksdagen torde därför böra inhämtas medgivande, att befintlig reservation å de för budgetåren 1938/40 anvisade reservationsanslagen till Nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda må intill utgången av budgetåret 1944/45 tagas i anspråk för uppförande av nybyggnad för läroverket i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig förordats. Härom gör jag hemställen i det följande.

2. Byggnadsarbeten vid vissa småskoleseminarier.

I 1943 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t framlagt förslag om viss omorganisation av den år 1936 beslutade organisationen för småskolläroverutbildningen, enligt vilken denna skulle omfatta: tvååriga dubbelseminarier i Strängnäs, Skara och Landskrona, tvååriga enkelseminarier i Härnösand och Växjö samt treåriga enkelseminarier i Haparanda och Lycksele. Kungl. Maj:ts omorganisationsförslag, vilket överensstämmer med vad skolöverstyrelsen i underdånig skrivelse den 16 oktober 1942 i sådant hänseende föreslagit, innebär, att småskoleseminarierna i Lycksele, Härnösand och Växjö skola tills vidare från och med budgetåret 1943/44 vara anordnade såsom dubbelseminarier, vart och ett omfattande två tvååriga linjer. Omorganisationen föranledes av behovet av ökad examenskapacitet vid småskoleseminarierna.

Skolöverstyrelsen har i ovannämnda skrivelse framhållit, att småskoleseminarierna kunde beräknas vara i full verksamhet från och med höstterminen 1944. Efter att ha redogjort för vissa byggnadsfrågor vid seminarierna i Skara, Strängnäs, Växjö, Lycksele, Härnösand och Haparanda, har överstyrelsen framhållit såsom önskvärt, att vissa av överstyrelsen närmare angivna om- och nybyggnadsarbeten vid nämnda seminarier kunde avslutas sommaren 1944. Under nuvarande förhållanden syntes det dock, anför överstyrelsen, vara nödvändigt, att endast de mest angelägna arbetena igångsattes. Härvid syntes i första hand arbetena i Haparanda, Lycksele och Strängnäs komma i fråga. De

lokaler, som för närvarande stode seminariet i Haparanda till buds, hade för länge sedan utdömts, och frågan om nybyggnad hade sedan lång tid tillbaka stått på dagordningen. Nu kunde frågan omöjligen längre uppskjutas, därest det skulle bli möjligt att bedriva seminariets verksamhet i full utsträckning. Även ombyggnaden vid seminariet i Lycksele vore av angelägnaste slag och måste ovillkorligen utföras, om det skulle bli möjligt att genomföra den förändring till dubbelseminarium, som överstyrelsen föreslagit och som ur ekonomisk synpunkt måste betraktas som ett för staten fördelaktigt sätt att åstadkomma en utökning av examinationsmöjligheterna. Slutligen borde den relativt billiga ombyggnaden av seminariet i Strängnäs genomföras, då man eljest där skulle nödgas förhyra lokaler för undervisningen. Samtliga dessa byggnadsarbeten borde om möjligt vara slutförda, innan läsåret 1944/45 toge sin början.

För närvarande anser jag mig endast böra anmäla frågan om byggnadsarbeten vid småskoleseminarierna i Haparanda, Lycksele och Strängnäs.

Småskoleseminariet i Haparanda. Till uppförande av nybyggnad för seminariet i Haparanda i huvudsaklig överensstämmelse med av byggnadsstyrelsen upprättade, den 4 oktober 1937 dagtecknade ritningar anvisade 1938 års riksdag för budgetåret 1938/39 ett reservationsanslag av 150,000 kronor, att utgå under förutsättning att Haparanda stad utan ersättning eller förbehåll överläte tomt för ändamålet, som av Kungl. Maj:t godkändes, samt till tomtgränsen läte framdraga erforderliga vatten-, avlopps- och elektriska ledningar. Anslaget avsåg att bereda medel till byggnadsföretagets igångsättande. Av den redogörelse för denna byggnadsfråga, som lämnats i 1938 års statsverksproposition (Kapitalbudgeten, bilaga 7, sid. 45 ff.), framgår, att byggnadskostnaderna beräknats till 730,000 kronor.

Genom beslut den 30 juni 1938 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att ombesörja ifrågavarande byggnadsföretag samt föreskrev, att ifrågavarande reservationsanslag skulle av byggnadsstyrelsen disponeras för därmed avsett ändamål under förutsättning att Haparanda stad fullgjorde ovan angivna villkor. Till ifrågavarande ändamål anvisade vidare 1939 års lagtima riksdag för budgetåret 1939/40 ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Sedermera föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1939, att arbetet med uppförande av ifrågavarande seminariebyggnad icke finge påbörjas, förrän Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd, samt att, intill dess sådant tillstånd lämnats, de för ändamålet anvisade medlen finge användas allenast för uppgörande av byggnadsritningar, entreprenadhandlingar och dylikt.

Såsom tomt för seminariebyggnaden ha stadsfullmäktige i Haparanda vid sammanträde den 10 januari 1939 beslutat erbjuda ett tomtområde i kvarteret Fabriken i Haparanda. Kungl. Maj:t har ännu icke meddelat beslut i tomtfrågan.

Med skrivelse den 26 juni 1940 överlämnade byggnadsstyrelsen för Kungl. Maj:ts godkännande av arkitekten B. Höök på styrelsens uppdrag uppgjorda huvudritningar till seminariebyggnaden, dagtecknade den 26 januari och den 7 februari 1940. I dessa ritningar hade efter samråd mellan skolöverstyrelsen och byggnadsstyrelsen vidtagits den avvikelsen från ovannämnda, den 4 oktober 1937 dagtecknade skissritningar, att mittkorridoren i skolbyggnaden ersatts av sidokorridor och samtliga skolsalar förlagts mot sydligt väderstreck. Dessa ändringar angåvos av byggnadsstyrelsen kunna verkställas utan kostnadsökning.

1940 års civila byggnadsutredning, som i besparingssyfte granskat nämnda huvudritningar, har i yttrande den 14 november 1941 föreslagit omdisposition av planlösningen samt viss reduktion av lokalerna enligt ett yttrandet bifogat skissförslag. Utredningen har därvid anfört bland annat följande.

De av utredningen föreslagna reduktionerna och plantekniska omläggningarna innebära en minskning av byggnadsvolymen från 13,500 till 9,500 kubikmeter, det vill säga med 4,000 kubikmeter, varav cirka 450 kubikmeter hänföra sig till sänkning av rumshöjden och 880 kubikmeter komma på samlings-salen.

Kostnadsberäkningen för småskoleseminariet, vilken är grundad på prisläget i augusti 1939, slutar på 770,000 kronor, varav 708,000 kronor för skolbyggnaden, 25,000 kronor för inredning av luftskyddsrum, 15,000 kronor för vaktmästarbostad, 7,000 kronor för utvändiga arbeten och 15,000 kronor för konstnärlig utsmyckning. Med hänsyn till senare inträdda prisstegringar bära kostnaderna numera uppskattas till 900,000 kronor, förutom kostnaden för konstnärlig utsmyckning. Genom de av utredningen föreslagna reduktionerna torde sagda kostnad kunna minskas med omkring 190,000 kronor till 710,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 15 januari 1943 anfört bland annat, att byggnadsutredningens förslag numera kunde beräknas draga en kostnad av 810,000 kronor. Styrelsen kunde emellertid för sin del svårigen finna utredningens förslag användbart för ett småskoleseminarium med det uppgivna elevantalet. Denna fråga syntes dock närmast bära tillkomma skolöverstyrelsen att närmare bedöma.

Byggnadsstyrelsen har undersökt möjligheterna att beskära det av byggnadsstyrelsen år 1940 framlagda byggnadsförslaget. Härom har styrelsen anfört följande.

Kostnaderna för byggnadsstyrelsens förslag av år 1940, 770,000 kronor, grundades på prisläget år 1939. I november 1941 skulle kostnaderna ha uppgått till 900,000 kronor, och för närvarande kunna kostnaderna beräknas till 980,000 kronor. För motverkande av de numera mycket höga kostnaderna har byggnadsstyrelsen ansett sig bära i samråd med representant för skolöverstyrelsen söka beskära lokalprogrammet, som på grund av från rektor uppställda krav ökats under utredningens gång från det av skolöverstyrelsen ursprungligen uppställda. Ett sålunda tillkommet klassrum för övningsskolan kan icke anses vara absolut nödvändigt, och i vissa fall kunna lokalerna för övningsämnen minskas. Samtliga lokaler hålla av skolöverstyrelsen godkända mått.

Med utgångspunkt från att högtidssalen bör utgå eller ställas på framtiden kunde morgonbönen och gemensamma föreläsningar för seminaristerna förläggas till en utökad biblioteksavdelning, utformad som samlingsal, och musikundervisningen förläggas till teckningssalen samt skrivningarna till gymnastiksalen. Härigenom skulle byggnaden kunna minska 8 meter i längd.

Kungl. Maj:t föreskriver numera en höjd i klassrum av 3 meter. En sänkning av rumshöjden från 3.5 till 3 meter skall alltså ske.

Genom ovan angivna inknappningar skulle besparing med sammanlagt 130,000 kronor uppstå och kostnaderna minskas till 850,000 kronor, varav 10,000 kronor komma på minskad våningshöjd.

Ett genomarbetat förslag med tillräckliga utrymmen förefinnes alltså i koncept som är endast 40,000 kronor dyrare än utredningens ovan behandlade skissförslag.

Byggnadsstyrelsens år 1937 framlagda utredning angående seminariets byggnadsfråga upptog — förutom det av 1938 års riksdag godkända nybyggnadsförslaget — jämväl två alternativa förslag till lösande av seminariets byggnadsfråga genom utnyttjande av det högre allmänna läroverkets i Haparanda nuvarande fastigheter. De i juni 1937 beräknade kostnaderna för de olika alternativen framgå av följande sammanställning:

Alternativ 1.

Tillbyggnad och modernisering av läroverksbyggnaden	kronor	185,000
Nytt gymnastikhus (jämväl inrymmande vaktmästarbostad) »		115,000
Ändringsarbeten inom den gamla seminariebyggnaden	»	30,000
		<hr/>
	Summa kronor	330,000.

Alternativ 2.

Tillbyggnad och modernisering av läroverksbyggnaden	kronor	185,000
Nytt gymnastikhus (jämväl inrymmande lokaler för skolkök och manlig slöjd samt vaktmästarbostad)	»	175,000
		<hr/>
	Summa kronor	360,000.

Byggnadsstyrelsen har i sitt utlåtande den 15 januari 1943 framhållit, att kostnaderna för sistnämnda två om- och nybyggnadsförslag med nuvarande prisläge skulle uppgå till 429,000 respektive 460,000 kronor. Under förutsättning att en nybyggnad uppfördes för Haparandaläroverket, vore det emellertid tänkbart, anför byggnadsstyrelsen, att seminariet åtminstone provisoriskt övertog läroverkets nuvarande lokaler i befintligt skick. På anmodan under hand från ecklesiastikdepartementet hade byggnadsstyrelsen i samråd med representant för skolöverstyrelsen vidtagit utredning rörande denna fråga.

Det vid utredningen framkomna förslaget har åskådliggjorts på sex inom byggnadsstyrelsen upprättade, den 15 januari 1943 dagtecknade ritningar.

Till belysning av förslaget har byggnadsstyrelsen anfört följande.

Seminariet förhyr för närvarande av läroverket gymnastiksal, teckningsal samt musik- och samlingsal, av folkskolestyrelsen lokal för manlig slöjd

samt av rektor ett expeditjonsrum i dennes bostad. Sommartid förhyras därjämte skolkökslokaler. Byggnadsstyrelsens utredning utvisar, att utan nämnvärda förändringar av läroverksbyggnaden kunna dit förläggas fyra seminarieklassrum och fyra övningsklassrum ävensom lokaler för biologi, kemi, fysik, geografi, läsrum, bibliotek och rektorsexpedition, vilka senare lokaler icke motsvara behovet av utrymme men kunna försvaras såsom ett provisorium. Den nuvarande gymnastikbyggnaden, som i sommar försetts med nytt golv, beräknas kunna provisoriskt användas, sedan väggarna invändigt isolerats och nya kaminer insatts. I den nuvarande seminariebyggnaden skulle förläggas teckningssal, lokal för manlig och kvinnlig slöjd samt skolkök, som emellertid måste nyinredas men utföras på enklaste sätt. Den nuvarande rektorsbostaden bibehålles i oförändrat skick. Styrelsen förutsätter, att endast de nödvändigaste reparationerna för närvarande verkställas. Utan besiktning av den gamla seminariebyggnaden och läroverksbyggnaden kan omfattningen av dessa reparationer icke bedömas, men kostnaderna torde uppskattningsvis uppgå till 35,000 kronor för läroverksbyggnaden och 15,000 kronor för seminariebyggnaden.

Hos Kungl. Maj:t har vidare rektorn vid småskoleseminariet i Haparanda *H. Ternerz* och *Tornedalskommunernas förbundskommitté* var för sig hemställt, att förslag om nybyggnad för seminariet i Haparanda måtte föreläggas årets riksdag.

Småskoleseminariet i Lycksele. 1938 års riksdag upptog på beredskapsstat för budgetåret 1938/39 till ny- och ombyggnadsarbeten vid vissa folk- och småskoleseminarier ett förskottsanslag av 181,000 kronor. Härförutom anvisades till ny- och tillbyggnadsarbeten vid vissa folk- och småskoleseminarier på riksstaten under kapitalbudgeten ett reservationsanslag av 431,000 kronor, varav 13,000 kronor avsågos för uppgörande av byggnadsplaner m. m. för nämnda på beredskapsstat upptagna byggnadsarbeten. Av förstnämnda belopp, 181,000 kronor, avsågo 26,000 kronor tillbyggnad för skolkök och elevrum vid Lyckseleseminariet.

Byggnadsstyrelsen har i ovannämnda utlåtande den 15 januari 1943 anfört följande beträffande seminariets byggnadsfråga.

I beredskapsstaten för budgetåret 1938/39 är upptaget ett belopp av 26,000 kronor för utvidgning av skolköket vid seminariet. På grund av stegrad byggnadskostnader torde dessa kostnader nu böra beräknas till 39,000 kronor.

För närvarande föreligga endast principritningar till skolkökets utvidgning. Skolöverstyrelsen har påpekat, att 1940 års riksdagsrevisorer vid besök i Lycksele konstaterat, att särskild samlingslokal saknades samt att elevhushållets och skolkökets lokaler voro synnerligen trånga. Med hänsyn härtill och då skolöverstyrelsen framhållit, att seminariet bör förändras till dubbelseminarium med åtföljande ökning av elevantalet, samt större utvidgning av skolköket är behövlig än principritningarna utvisa, böra dessa omarbetas och utredning snarast verkställas rörande samtliga de byggnadsarbeten, som äro behövliga. Det är nämligen icke möjligt att på nuvarande stadium bedöma kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten. Medel för utredningen

finnas tillgängliga, enär omkring 8,300 kronor återstå av de medel, som av Kungl. Maj:t anvisats för utförande av ritningar till folkskoleseminarierna i Lund och Umeå samt småskoleseminariet i Lycksele (1938/39 Kb. III.40).

I anslutning till det anförda har byggnadsstyrelsen hemställt om bemyndigande att med anlåtande av resterande medel å det för budgetåret 1938/39 anvisade reservationsanslaget till ny- och ombyggnadsarbeten vid vissa folk- och småskoleseminarier verkställa utredning angående om- och tillbyggnad av småskoleseminariet i Lycksele.

Småskoleseminariet i Strängnäs. Till ändringsarbeten m. m. vid vissa småskoleseminarier upptogs på beredskapsstat för budgetåret 1938/39 ett förskottsanslag av 77,700 kronor och till ändringsarbeten m. m. vid vissa folk- och småskoleseminarier å riksstatens kapitalbudget för sagda budgetår ett reservationsanslag av 66,500 kronor. Av beloppet 66,500 kronor avsågs ett belopp av 4,000 kronor till utarbetande av byggnadsplaner m. m. för de å beredskapsstat upptagna arbetena. I beloppen 77,700 kronor och 4,000 kronor ingick en post på 1,200 kronor till ändringsarbeten i småskoleseminariets i Strängnäs gymnastiklokaler. Dessa ändringsarbeten avsågo inredning av två klassrum. Med skrivelse den 9 september 1940 har byggnadsstyrelsen överlämnat ritning och beskrivning över ifrågavarande arbeten.

Byggnadsstyrelsen har i sitt utlåtande den 15 januari 1943 anført, att kostnaderna för ändringsarbetena vid ifrågavarande seminarium numera kunna beräknas till 3,000 kronor, samt tillstyrkt, att detta belopp ställes till förfogande för arbetenas utförande.

Vid anmälan år 1938 av seminariets i Haparanda byggnadsfråga anförde dåvarande departementschefen, att seminariets lokalförhållanden vore i hög grad otillfredsställande och att byggnadsfrågan icke längre borde uppskjutas. Vid valet mellan då föreliggande förslag dels om nybyggnad för seminariet, dels ock om ombyggnad av läroverkets i Haparanda fastigheter för seminariets räkning förordade departementschefen nybyggnadsförslaget, under framhållande av att läroverksområdet icke lämnade nöjaktigt utrymme för lekplan och seminarietrådgård. Riksdagen godkände det av departementschefen förordade byggnadsprogrammet, vilket då var kostnadsberäknat till 730,000 kronor men nu kan beräknas draga en kostnad av 980,000 kronor.

Ehuru 1938 och 1939 års lagtima riksdagar anvisat medel till uppförande av nybyggnad för seminariet, har byggnadsföretaget med hänsyn till inträffade krisförhållanden ännu icke kunnat komma till utförande. Under tiden har det av riksdagen godkända byggnadsprogrammet varit föremål för granskning ur besparingssynpunkt. 1940 års civila byggnadsutredning har sålunda den 14 november 1941 föreslagit viss om disposition av nybyggnadens planlösning och viss reduktion av lokalerna enligt ett av utredningen framlagt skissförslag. Kostnaderna för nybyggnadens utförande enligt detta förslag beräknades i november 1941 uppgå till 710,000 kronor men torde nu

Departementschefen.

mera böra uppskattas till 810,000 kronor. Mot förslaget har byggnadsstyrelsen riktat åtskilliga anmärkningar och framhållit, att styrelsen svårigen kunde finna förslaget användbart för seminariets behov, men ansett denna fråga närmast böra tillkomma skolöverstyrelsen att bedöma. Vidare har byggnadsstyrelsen i samråd med en representant för skolöverstyrelsen för motverkande av de numera mycket höga kostnaderna för det tidigare godkända byggnadsprogrammet undersökt möjligheterna att beskära lokalprogrammet. Det härvid framkomna förslaget har beräknats draga en kostnad av 850,000 kronor eller sålunda 40,000 kronor mer än civila byggnadsutredningens förslag.

Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, upptog byggnadsstyrelsens år 1937 avgivna utredning angående seminariets byggnadsfråga — förutom det av riksdagen godkända nybyggnadsförslaget — två alternativa förslag till lösande av seminariets byggnadsfråga genom utnyttjande av läroverkets fastigheter. Enligt båda dessa förslag skulle läroverksbyggnaden tillbyggas och moderniseras och nytt gymnastikhus uppföras. Enligt det ena alternativet skulle lokaler för skolkök och manlig slöjd inrymmas i det nya gymnastikhuset, medan dessa lokaler enligt det andra alternativet skulle beredas inom den befintliga seminariebyggnaden. Kostnaderna för dessa förslags genomförande beräknas med nuvarande prisläge uppgå till respektive 429,000 och 460,000 kronor.

Möjligheterna att åtminstone provisoriskt tillgodose seminariets lokalbehov genom att — därest nybyggnad uppföres för läroverket — dess nuvarande lokaler utan mer omfattande ändringsarbeten tagas i anspråk för seminariet ha jämväl varit föremål för utredning genom byggnadsstyrelsen i samråd med en representant för skolöverstyrelsen. Kostnaderna för det vid utredningen framkomna förslagets genomförande ha uppskattningsvis angivits till 50,000 kronor.

Om seminariets verksamhet, som under de senaste åren varit av begränsad omfattning, skall kunna återupptagas i full utsträckning, vilket synes erforderligt, måste seminariets lokalbehov på ett eller annat sätt inom de närmaste åren tillgodoses. Såsom av det anförda framgår, drager en nybyggnad för seminariet, även om lokalprogrammet beskäres i enlighet med civila byggnadsutredningens eller byggnadsstyrelsens senaste förslag, betydligt högre kostnader än de, som beräknades för den år 1938 beslutade nybyggnaden. Jämväl kostnaderna för då övervägda alternativa om- och nybyggnadsförslag äro avsevärda.

I det föregående har jag förordat, att nybyggnad för Haparandaläroverket uppföres. Att samtidigt igångsätta även en nybyggnad för småskoleseminariet i samma stad torde under nuvarande förhållanden icke kunna ifrågasättas. Härtill kommer att, sedan det nya läroverkshuset färdigställts, seminariet torde åtminstone provisoriskt kunna inrymmas i de nuvarande läroverkslokaler. Huruvida seminariets lokalfråga också definitivt bör

lösas på sistnämnda sätt, varigenom en avsevärd besparing skulle ernås, torde böra bliva föremål för fortsatt utredning. Såsom av byggnadsstyrelsens yttrande framgår, äro kostnaderna för förslaget genomförande endast uppskattningsvis angivna.

I årets statsverksproposition har föreslagits, att småskoleseminariet i Lycksele skall tills vidare från och med budgetåret 1943/44 vara anordnat såsom dubbelseminarium, omfattande två tvååriga linjer. Detta aktualiserar frågan om utvidgning av seminariets redan vid nuvarande organisation knappa lokalutrymmen. Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, har riksdagen tidigare anvisat medel dels på beredskapsstat till vissa byggnadsarbeten vid seminariet, avseende utökning av elevhushållets och skolkökets lokaler, dels ock på riksstaten under kapitalbudgeten till uppgörande av byggnadsplaner m. m. för samma arbeten. På av byggnadsstyrelsen anförda skäl torde en förnyad utredning böra verkställas rörande samtliga de byggnadsarbeten vid seminariet, som numera äro behöfliga. Av de medel, 13,000 kronor, som av det för budgetåret 1938/39 anvisade reservationsanslaget till ny- och ombyggnadsarbeten vid vissa folk- och småskoleseminarier ställts till byggnadsstyrelsens förfogande för uppgörande av ritningar m. m. för bland annat de å beredskapsstat tidigare upptagna byggnadsarbetena vid småskoleseminariet i Lycksele, återstå enligt byggnadsstyrelsens uppgift odisponerade omkring 8,300 kronor. Sistnämnda medel torde, därest riksdagen ej framställer erinran häremot, få tagas i anspråk för den av mig förordade utredningen, som bör bedrivas så skyndsamt, att förslag i ämnet kan föreläggas 1944 års riksdag.

För att verksamheten vid småskoleseminariet i Strängnäs skall kunna återupptagas i full utsträckning utan att undervisningslokaler förhyras, erfordras vissa mindre ombyggnadsarbeten vid seminariet, för vilka arbeten medel tidigare upptagits å beredskapsstat. Arbetena avse inredande i gymnastikbyggnaden av två klassrum och framgå närmare av en den 31 augusti 1940 dagtecknad ritning med tillhörande beskrivning. Kostnaderna för byggnadsarbetena ha beräknats till 3,000 kronor. Nämnda belopp torde böra äskas såsom investeringsanslag å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond.

3. Hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att befintlig reservation å de för budgetåren 1938/40 anvisade reservationsanslagen till Nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda må intill utgången

Kungl. Maj:ts proposition nr 142.

av budgetåret 1944/45 tagas i anspråk för uppförande av nybyggnad för nämnda läroverk i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig förordats;

dels ock till Vissa ändringsarbeten vid småskoleseminariet i Strängnäs för budgetåret 1943/44 å kapitalbudgeten under rubrik Statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 3,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
C. A. Charpentier.